

ONA TILI VA ADABIYOT FANLARINI O'QITISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI

*Surxondaryo viloyati Qiziriq tumani 35-Umumta'lim
maktabida ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi
Omonturdiyeva Dildora Boybo'ri qizi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada ona tili va adabiyot fanlarini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va istiqbollari yoritilgan. Sun'iy intellekt vositalarining o'quvchilarning nutqiy, kommunikativ va ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan.

Аннотация: В статье рассмотрены возможности и перспективы использования технологий искусственного интеллекта в преподавании родного языка и литературы. Проанализирована роль искусственного интеллекта в развитии речевых, коммуникативных и творческих компетенций учащихся.

Abstract: This article discusses the opportunities and prospects of using artificial intelligence technologies in teaching native language and literature. The role of AI tools in developing students' linguistic, communicative, and creative competencies is analyzed.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, ona tili, adabiyot, raqamli ta'lim, ChatGPT, kommunikativ kompetensiya, innovatsion texnologiyalar.

Ключевые слова: искусственный интеллект, родной язык, литература, цифровое образование, ChatGPT, коммуникативная компетенция, инновационные технологии.

Keywords: artificial intelligence, native language, literature, digital education, ChatGPT, communicative competence, innovative technologies.

Prezidentning PQ-4996-son (2021-yil 17-fevral) "Sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida" Qarorida, O'zbekistonda sun'iy intellektni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari, kadrlar tayyorlash, ilmiy tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash va ta'lim jarayonida SI texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish vazifalari belgilangan. So'nggi yillarda mamlakatimizda barcha sohalarda keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan Sun'iy intellekt (artificial intelligence, AI) texnologiyalarining katta ahamiyati va salohiyatini e'tirof etgan holda ularni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.^[1]

¹ Prezidentning PQ-4996-son Qarori (2021-yil 17-fevral) "Sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"

“Shaxsga doir ma’lumotlar to’g’risida”gi O’RQ–547-son Qonun (2019-yil 2-iyul) Sun’iy intellekt tizimlari o’quvchilar va pedagoglarning ma’lumotlarini qayta ishlashda maxfiylik va axborot xavfsizligini ta’minlashi lozim. Qonun shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilishning asosiy talablarini belgilaydi. Tez texnologik taraqqiyot davrida sun’iy intellekt hayotning turli sohalari rivojlanishiga ta’sir qiluvchi asosiy omilga aylanib bormoqda. Ushbu texnologiyalar unumdorlik va samaradorlikni oshirishdan tortib, ilm-fan va innovasiyalardagi yutuqlarga qadar ulkan foyda keltirish salohiyatiga ega ekanligini tan olish kerak. Hozirgi davrda ona tili ta’limi rivojining muhim bosqichlaridan biri sun’iy intellekt texnologiyalarining ta’lim jarayoniga joriy etilishi bilan tavsiflanadi. Sun’iy intellekt kompyuter tizimlarining inson aqliga xos bo’lgan fikrlash, tahlil qilish, o’rganish hamda qaror qabul qilish kabi intellektual faoliyat turlarini taqlid qilishi orqali namoyon bo’ladi.^[2] Ta’lim sohasida sun’iy intellekt o’quvchilarning bilim darajasini tahlil qilish, ularning individual o’quv ehtiyojlarini aniqlash, avtomatik baholashni amalga oshirish hamda ta’lim jarayonini shaxsiylashtirish kabi muhim vazifalarni bajaradi. Ushbu imkoniyatlar ona tili fanini o’qitishda ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Bugungi kunda ona tili darslarida sun’iy intellektdan foydalanishning bir qator yo’nalishlari shakllanmoqda. Jumladan, matn bilan ishlash jarayonida sun’iy intellekt asosidagi dasturlar keng qo’llanilmoqda. Ushbu dasturlar o’quvchilarning yozma ishlaridagi imlo va grammatik xatolarni aniqlash, stilistik kamchiliklarni ko’rsatish hamda so’z boyligini oshirish bo’yicha tavsiyalar berish imkoniyatiga ega. Natijada o’quvchilarning yozma nutqi izchil rivojlanib, ularning fikrni aniq va mantiqiy ifodalash ko’nikmalari mustahkamlanadi. Sun’iy intellekt texnologiyalari individual o’quv dasturlarini shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ular yordamida har bir o’quvchining bilim darajasi aniqlanadi, kuchli va zaif tomonlari tahlil qilinadi hamda shaxsiy topshiriqlar taklif etiladi. Bu esa differensial ta’limni samarali tashkil etish, o’quvchilarning individual imkoniyatlari va ehtiyojlariga mos o’qitish jarayonini yo’lga qo’yish imkonini beradi. Natijada ta’lim jarayoni yanada moslashuvchan va samarali tus oladi. Shuningdek, ona tili darslarida sun’iy intellekt asosidagi ovozli tizimlardan foydalanish orqali nutqni rivojlantirish imkoniyatlari kengaymoqda. Bunday tizimlar talaffuz ustida ishlash, og’zaki nutqni baholash hamda muloqot ko’nikmalarini shakllantirishda samarali vosita sifatida xizmat qilmoqda. O’quvchilar o’z nutqini mustaqil ravishda tahlil qilish va takomillashtirish imkoniga ega bo’lmoqda.^[3]

² “Shaxsga doir ma’lumotlar to’g’risida”gi O’RQ–547-son Qonun (2019-yil 2-iyul)

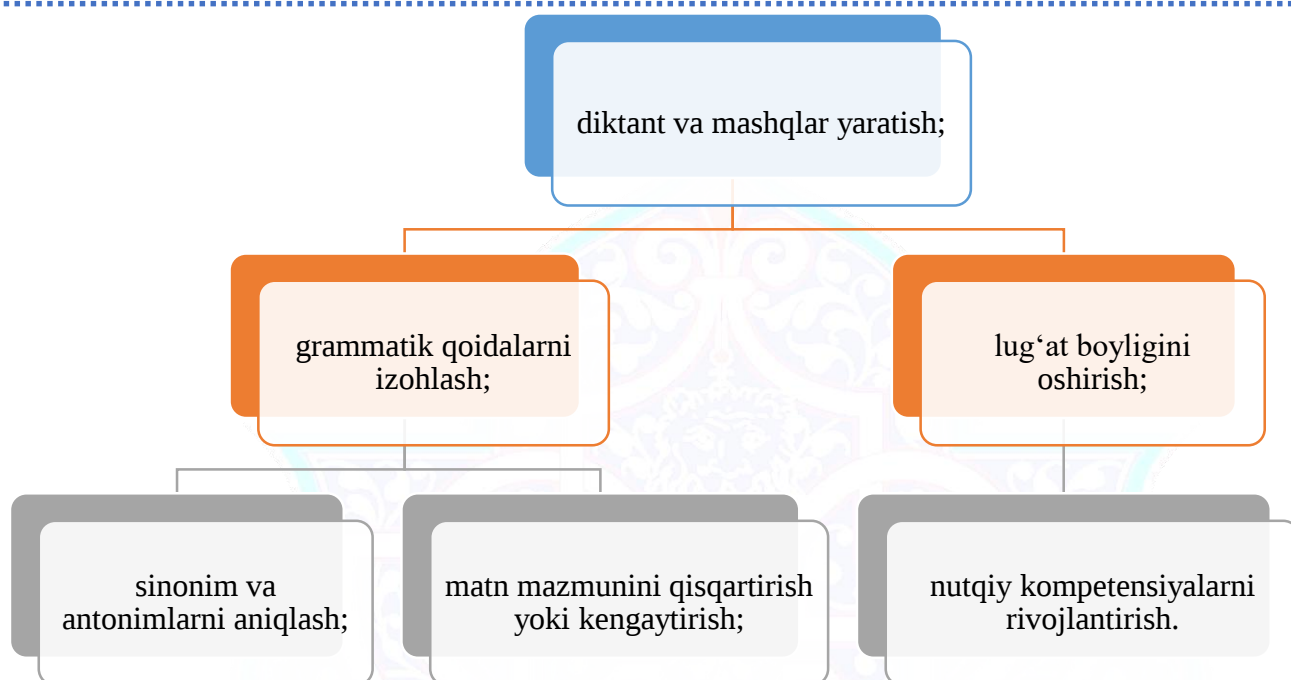
³ Bozorova Sanobar Abdirashidovna Ona tili fanini o’qitishda sun’iy intellektdan oqilona foydalanish
<https://journalss.org/index.php/tad/article/view/14204/13670>

Sun'iy intellekt inson tafakkuriga xos ayrim jarayonlarni modellashtirish va avtomatlashtirish imkonini beruvchi zamonaviy texnologiyalar majmuasidir. Ta'lim tizimida sun'iy intellektdan foydalanish o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish, bilimlarni baholash hamda o'quv materiallarini yaratish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Bugungi kunda ChatGPT, Gemini, Copilot, Claude kabi sun'iy intellekt platformalari ta'lim amaliyotida keng qo'llanilmoqda. Mazkur vositalar o'qituvchilarga metodik materiallar tayyorlashda, o'quvchilarga esa bilimlarni mustaqil o'zlashtirishda samarali yordam bermoqda. Ona tili ta'limining asosiy maqsadi o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish, til birliklaridan to'g'ri foydalanish hamda kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishdan iboratdir. Sun'iy intellekt texnologiyalari ushbu maqsadlarga erishishda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Sun'iy intellekt asosidagi dasturlar matnlarni tahlil qilish, grammatik xatolarni aniqlash, imlo va uslubiy kamchiliklarni tuzatish imkonini beradi. O'quvchilar turli mavzularda matnlar yaratish, ularni tahrirlash va takomillashtirish jarayonida sun'iy intellekt yordamidan foydalanishlari mumkin.

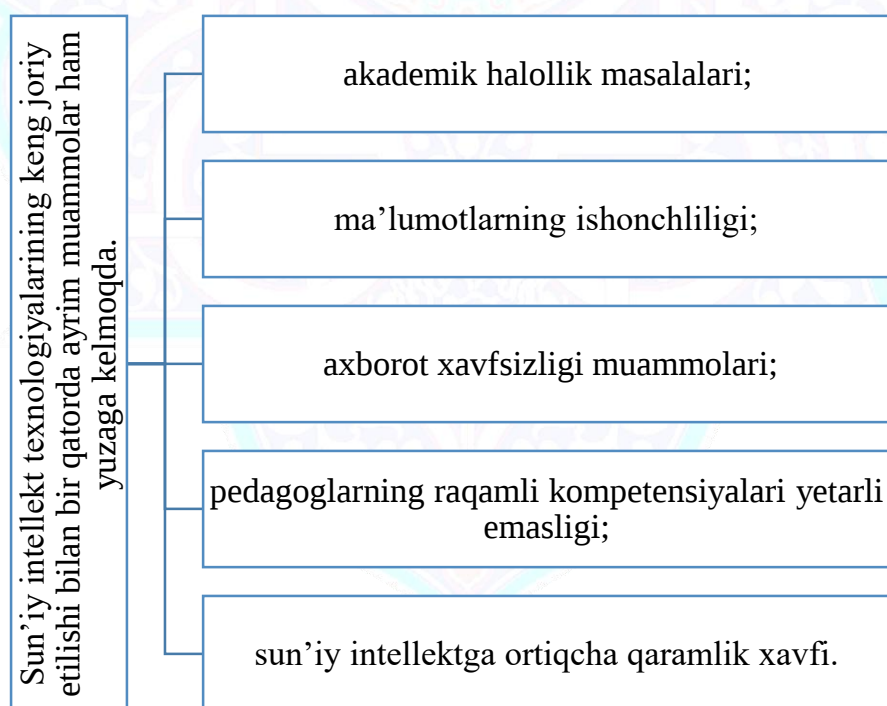
Sun'iy intellekt texnologiyalari ona tili va adabiyot fanlarini o'qitish sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar o'quvchilarning nutqiy, kommunikativ, tahliliy va ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Sun'iy intellekt vositalaridan oqilona va maqsadli foydalanish ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda zamonaviy bilim va kompetensiyalarni shakllantirish imkonini beradi. Shu sababli ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish va ulardan foydalanish metodikasini takomillashtirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalari quyidagi vazifalarni bajarishda qo'llanilishi mumkin:

Kelajakda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik munosabatlari ham yangi bosqichga ko'tariladi. O'qituvchi endilikda nafaqat bilim beruvchi, balki innovator, metodist va tarbiyachi sifatida yanada muhim rol o'ynaydi.

U sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalaridan samarali foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy, tanqidiy va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga e'tibor qaratadi. Sun'iy intellekt esa o'qituvchining ishonchli yordamchisiga aylanib, ta'lim jarayonining texnik va tahliliy jihatlarini qo'llab-quvvatlaydi. Natijada ona tili ta'limi inson va texnologiya hamkorligiga asoslangan, samarali va zamon talablariga mos tizim sifatida shakllanadi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun pedagoglarning raqamli savodxonligini oshirish, sun'iy intellektdan foydalanish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqish hamda akademik halollik tamoyillarini mustahkamlash zarur.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt texnologiyalari ona tili va adabiyot fanlarini o'qitish samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Ular o'quvchilarning nutqiy, kommunikativ, tahliliy va ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ta'lim jarayonini individuallashtirish hamda o'qituvchining metodik faoliyatini qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Shu bilan birga, sun'iy intellektdan foydalanishda akademik halollik, axborot xavfsizligi va ma'lumotlar ishonchliligiga alohida e'tibor qaratish zarur. Kelajakda sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim tizimiga keng joriy etilishi ona tili va adabiyot ta'limi sifatini yanada oshirishga, zamonaviy va raqobatbardosh avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Prezidentning PQ-4996-son Qarori (2021-yil 17-fevral) "Sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy etish uchun shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"
2. "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi O'RQ-547-son Qonun (2019-yil 2-iyul)
3. Bozorova Sanobar Abdirashidovna Ona tili fanini o'qitishda sun'iy intellektdan oqilona foydalanish
<https://journalss.org/index.php/tad/article/view/14204/13670>
4. Ozoda Sabirova "Ta'lim sohasida sun'iy intellektdan foydalanish"
<https://doi.org/10.5281/zenodo.13304251>